

YVONNE KEULS

Gemmetje Victoria

UITGEVERIJ GLB

Colofon

Copyright © 2022 voor deze uitgave

Uitgeverij Grote Letter Bibliotheek Deventer

ISBN 9789036439671

NUR 301

Gedrukt op papier met FSC-certificaat

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Uitgeverij Grote Letter Bibliotheek, Postbus 583, 7400 AN Deventer

Deze uitgave kwam tot stand in samenwerking met Ambo | Anthos uitgevers, Amsterdam

© 2021 Yvonne Keuls

© Nawoord Thomas Rueb

Omslagontwerp Margo Togni

Omslagillustratie © Ivan Ozerov / Getty Images

Alle rechten voorbehouden

Voor meer informatie of bestellen

www.boekenmetgroteletters.nl

Voorwoord

Halverwege de jaren zeventig is ze schreeuwend bij mij terechtgekomen, vergezeld van een stapel rapporten die haar leven met een enkel woord afdeden. Ze smeed meteen een paar schoenen naar mijn hoofd, want ik vertegenwoordigde de vijandige maatschappij die haar van haar moeder had gescheiden en die er de oorzaak van was dat ze van kindertehuis naar kindertehuis was gestuurd. Zeventien in totaal. En van pleeggezin naar pleeggezin. Acht pleeggezinnen hadden hun tanden op haar stukgebeten. Zelfs psychiatrische inrichtingen had ze vanbinnen gezien. Niet omdat ze een psychische stoornis had, maar omdat haar opvoeders zich geen raad wisten. Van vrijwel al die plekken is ze in wanhoop en woede weggevlucht. Uiteindelijk kwam ze bij mij. Een wilde kat. Van dit kind ga ik houden, wist ik. En zij van mij. Als we elkaar tenminste niet vermoorden.

Ik werkte als vrijwilliger in een pas geopend opvanghuis en ze wees mij aan als begeleider. Ze trok aan me en duwde me weg. Trok, duwde, trok. Ze schold me uit, paaide me met lieve woordjes en heeft me de eerste drie weken, naast haar schoenen, alles wat los stond of voor het grijpen lag – asbakken, bestek, het telefoonboek, flesjes water, de inhoud van de fruitschaal, een nog bevroren Iglo-maaltijd en wat al niet meer – naar mijn hoofd gesmeten. Uit voorzorg was ik op m'n qui-vive als ik me verplaatste door het opvanghuis en tot mijn verbazing wist ik alles wat om me heen vloog te ontwijken. Ik reageerde ook niet op haar gedrag. Ik voelde aan dat ze me testte en ik wilde haar de kans geven – die ze waarschijnlijk nooit eerder had gekregen – om haar grens op te zoeken. Wanneer zou ze accepteren dat ze mij zélf als begeleider had gekozen? Dat moment kwam na drie weken. Ze was lichamelijk op, gebroken, door haar gevecht met zichzelf en haar eenzijdige gevecht met mij, en stortte zich plotseling huilend in mijn armen.

‘Nou, jij weet het toch zo goed,’ riep ze tussen haar snikken door, ‘zeg jij dan maar wat er met mij moet gebeuren.’

Ik gaf haar geen antwoord. Ik hield haar stevig vast en wiegde haar.

1

‘Hé jij, jij daar, die lange met die lange poten, jij kan wel es wat voor mij doen. Want daar zit je hier toch voor, je zit hier toch niet om uit je neus te pulleke, nou dan.’

Ik keek op van mijn werktafel, die nog vol stond met ingepakte dozen, want ons opvanghuis was pas een paar dagen open. Ik zag tot mijn verbazing een tenger meisje met een sproetenkop, brutale, groenbruine ogen die alles in de gaten houden, en een opvallend mondje, gemaakt voor nietsontziend commentaar. Haar natuurlijke schoonheid overrompelde me. Ze had woeste, rossige krullen waar ze met beide handen in wroette zodat haar haren, als ze niet voor haar ogen hingen, stug overeind bleven staan. Ze lag nonchalant in een stoel en observeerde mij. Eén been had ze over de leuning geslagen. Als iemand lange poten had, was zij het wel.

‘Maak es een kop koffie, man, ik heb de

hele dag rondgelopen, sta niet zo stom te kijken, jij. Ik heb het tegen jou.’ We keken elkaar een poosje doordringend aan. Zwijgend. Toen zei ze: ‘Beetje Haagse kakmadam jij, hè? Goeie familie, studie mogen doen, een beetje vrijwillig voor de maatschappij lopen klooiën, beetje rondkijken in de arme wijken, altijd goed voor je naam.’

Waar kwam dat kind vandaan? Zat ze er al lang? Was ze naar binnen geslopen? De deur stond overdag open, ik had daar al eerder bezwaar tegen gemaakt, maar mijn collega-vrijwilligers in de hulpverlening vonden dat een open deur ons handelsmerk moest zijn. Iemand zonder onderdak moest bij ons ongehinderd naar binnen kunnen lopen. Ze had een wit bontjasje aan, daaroverheen een ruimvallende rode, wollen sjaal, twee rokken, één halflange, één korte eroverheen, een schots geruite maillot en witte sneakers. Naast haar stond een vuilniszak, volgepropt met kleren – dat nam ik aan tenminste, want ik zag er een mouw uit hangen. Ineens herinnerde ik me dat ik even tevoren iets met een smak had horen vallen. Dat moest die vuilniszak geweest zijn die ze naast haar stoel op de grond had gegooid. Omdat ik aan het telefoneren was en aantekeningen maakte, drong dat

niet tot me door. Voor de zekerheid keek ik om me heen. Niemand. Niemand die kon doorgaan voor 'die lange met die lange poten'. Ik moest degene zijn tegen wie ze sprak. Of schreeuwde, in dit geval.

'Hoe heet je?' vroeg ik haar. Ze trok een schoen van haar voet en smet hem naar mijn hoofd. Ik kon hem nog maar net ontwijken. Hij sloeg met een klap tegen de muur achter mij. Ik sprong geschrokken op. Ze lachte hard om mijn reactie.

'Schijterd,' zei ze. Ze keek een poosje om zich heen. 'Hé, dit is toch zo'n huis voor mensen die ergens uit gemieterd zijn? Soort Leger des Heils, maar dan zonder Jezus? Ik kreeg jullie adres op een briefje. Niet te vinden natuurlijk. Wie gaat er nou in de duinen zitten, waar geen tram je kan bereiken? Ik heb ten slotte maar een taxi genomen. Betaald van het geld van de sociale dienst. Haha. Lening, zeiden ze. Nou, zie maar terug te krijgen.'

'Hoe heet je?' vroeg ik weer.

'Je kan toch lezen? Staat in die stapel rapporten die daar naast die dozen ligt. Die hebben ze vooruitgestuurd. Het is de bedoeling dat je die leest.'

Ik legde mijn hand op de stapel, maar bleef

haar aankijken. ‘Ik lees nooit rapporten,’ zei ik, ‘dus ook niet de jouwe. Als het nodig is, leer ik je wel kennen.’

Ik zag dat ze onrustig werd. Ze ging staan, zweeg en hield mij in de gaten. Ze begon te wiebelen, van het ene been op het andere, waarschijnlijk zoekend naar het volgende voorwerp dat ze naar mijn hoofd kon smijten.

‘Is er geen asbak hier? We mogen toch wel roken? In alle psychiatrische inrichtingen roken ze als de pieten. Maar daar heb jij natuurlijk nooit gezeten, haha.’ Daarna, met een knikbeweging naar de rapporten: ‘Staat een stempel op. Op al die rapporten dezelfde stempel: ON-HANDELBAAR. Bedoelen ze mij mee.’ Ze maakte agressief het stempelgebaar en keek aandachtig hoe ik daarop reageerde.

‘Ik wist niet dat daar een stempel van bestond,’ zei ik rustig.

‘Naïef tiepje, jij, hè. Bij jeugdzorg gaan ze zuinig om met hun tijd. Als je een stempel hebt, hoef je namelijk niks op te schrijven, kan je eerder naar huis.’ Ze lachte spottend.

‘Nou... hoe heet je?’

‘Gem,’ zei ze. ‘Gemmetje Victoria. Officieel alleen Gemmetje. Victoria werd mijn achternaam omdat ze die niet wisten. Iemand heeft

dat bedacht omdat ik altijd weer kwam bovendrijven. Staat tenminste in een van die rapporten, maar niemand weet of het waar is. Eigenlijk best leuk om rapporten over jezelf te lezen. Allemaal gelogen natuurlijk. Hebben ze allemaal geschreven om zichzelf belangrijk te maken. Heb jij zelf geen naam?’

‘Yvonne,’ zei ik.

‘Ja, dáár moest ik naar vragen. Naar Yvonne. Jij bent die schrijfster, hè, dat vind ik interessant. En jij vindt mij vast ook interessant. Om over te schrijven, zeiden ze. Niet om wie ik echt ben, want dan moet je tijd in me stoppen en daar heeft niemand zin in. Als jij over mij gaat schrijven, word ik dan beroemd? Misschien gaan ze dan wel een film over mij maken. Word ik nog rijk ook. En jij samen met mij. Dat is een goeie combinatie, hoor, jij en ik. De beste kans van slagen.’

‘In wat?’ vroeg ik.

‘Nou, dat ik er niet meteen weer uit gemie-terd word. Het lijkt me hier wel wat, zo’n groot huis in de duinen. Hoeveel kamers hebben ze hier wel niet?’

‘Een stuk of dertig.’

‘Godsklere... nou, dan mag ik zeker wel een eigen kamer hebben. En kan mijn kamer op

slot? Want ik wil wel een kamer die op slot kan. En mag ik mijn kamer even zien?’

‘Straks.’

Na een poosje zwijgend om zich heen kijken richtte ze haar blik onderzoekend op mij.

‘Zo, jij bent dus schrijfster. Ik heb ook altijd schrijfster willen worden, om te vertellen hoe ze mij gemold hebben, zodat ze dat niet met andere kinderen gaan doen. Waar schrijf je over? Toch geen flauwekul, hoop ik, doktersroman- netjes of zo, want dan sta ik mijn tijd hier te verpesten. Wat ben jij eigenlijk voor iemand?’ zei ze.

Waarschijnlijk omdat ik een vragend gezicht zette, nam ze zelf maar weer het woord. ‘Ja, je moet altijd maar afwachten hè, bij welke “hulpverlener” je terechtkomt. Sommigen doen zich heel aardig en vooral interessant voor, maar het zijn etters. Ja, ik heb ervaring. Ik heb in zeventien kindertehuizen gezeten, daar ben ik weggestuurd of zelf weggelopen, tussendoor nog pleeggezinnen, stuk of acht, met pleegvaders die niet met hun tengels van me af konden blijven, of zoontjes die bij me in bed kropen, en daar kreeg ik dan de schuld van. En een keer een psychiatrische inrichting, per vergissing geloof ik, en dan ook nog Zetten, daar kwam